

вірування» з десяти томної «Історії релігії в Україні».

Характерною рисою наукової роботи Б.О.Лобовика є фундаментальність, обґрунтованість, висока теоретичність і, зауважу, навіть дріб'язкова прискіпливість. Тому не легко приходить тим аспірантам і пошуківцям, науковою роботою яких керує Борис Олександрович. Але зрештою - це й абсолютна впевненість в успішному захисті дисертації. Б.О.Лобовик є науковим керівником більше 30 кандидатів наук. Відтак ми з повним правом можемо говорити про нього як творця в Україні наукової школи з гносеології релігії. І хоч біля імені Б.О.Лобовика не стоять приставки «Заслужений діяч» чи «член-корр», але ми знаємо, що то не завжди відзнака якихось здобутків. Для нас він - видатний вчений-філософ, ім'я якого шанує не лише Україна, а й світова наукова громадськість. Це засвідчує видрук його праць не лише в Україні, а й в Німеччині, Канаді, Польщі та інших країнах.

Нині Б.О.Лобовик працює в редакційній колегії з видання в 2000 році «Української Енциклопедії Релігій». Майже щоденно зустрічаючись з його працездатністю і глибокими розмірковуваннями над проблемами нашої науки, переконуєшся в тому, що Б.О.Лобовик - це релігієзнавча енциклопедія, а таких «енциклопедій» ми нині в Україні маємо не багато. Так хай Бог пошле Борису Олександровичу міцне здоров'я ще на довгі роки життя і творчої праці в тому науковому колективі, де всі його щиро люблять і вдячні йому за науку життя і спосіб життя в науці.

За колектив релігієзнавців України **А.Колодний**

**ВІДДІЛЕННЯ РЕЛІГІЄЗНАВСТВА –
ПРОВІДНА ІНСТИТУЦІЯ УКРАЇНИ З ДОСЛІДЖЕННЯ
ПРОБЛЕМ РЕЛІГІЙНОГО ФЕНОМЕНУ**

Відділення релігієзнавства утворене на автономних засадах в структурі Інституту філософії рішенням Президії НАН України у червні 1991 року з перспективою переростання його в самостійну академічну інституцію. Першим керівником Відділення був призначений д. філос. н., член-кореспондент НАН України О.С.Онищенко. До Відділення увійшли відділи філософії релігії (завідуючий - д.філос.н. А.Колодний), соціології релігії (завідуючий - д. філос.н. П.Косуха), історії релігії в Україні (завідуючий - д. філос. н. П.Яроцький). Протягом перших трьох років відділи здійснювали дослідження відповідно таких тем: "Методологічні принципи і категоріальний апарат релігієзнавства"; "Сучасна релігійна

ситуація в Україні: стан, тенденції, прогнози"; "Історія православної церкви в Україні". З 1994 року вони працюють над проблемами: "Феномен релігії: природа, сутність, функціональність"; "Релігійна діяльність в контексті суспільних процесів в Україні"; "Особливості і віхи історії українського християнства". Науково-дослідна група з історії богословської думки в Україні (керівник - к.філос.н. В.Климов) в цей час вивчала творчий доробок митрополита Петра Могили, група з вивчення неорелігій (керівник - к. філос.н. Л.Филипович) - досліджувала нові релігійні течії і культу постсоціалістичної України, а група з історії протестантизму (керівник - д.філос.н. П.Косуха, координатор - к.філос.н. С.Головащенко) провела широкомасштабне вивчення архівних джерел з історії євангельсько-баптистського руху в Україні. В 1995 році у Відділенні працювало 30 наукових співробітників (з них 5 докторів і 14 кандидатів наук).

Новими науковими темами науково-дослідницьких груп Відділення на 1997-1999 роки є: "Феномен релігії: історіософський контекст" (НДГ з історіософії релігії); "Релігійна духовність індивіда" (НДГ з антропології релігії); "Етносоціальні процеси в Україні і релігія" (НДГ з етнології релігії); "Політичні процеси в Україні і релігія" (НДГ з політології релігії).

Відділення релігієзнавства нині - це по суті єдиний науковий підрозділ з цього фаху в Україні. На Відділенні лежить завдання здійснення фундаментальних наукових досліджень релігійних процесів і явищ, організація і координація дослідницької роботи з релігієзнавства в Україні, визначення пріоритетів в дослідницькій тематиці, організація підготовки наукових кадрів з фаху. Важливу роль в реалізації цих завдань відіграє утворена на базі Відділення Українська Асоціація релігієзнавців (президент - А.Колодний, вчений секретар - О.Бучма). При Відділенні функціонує єдина в Україні Спеціалізована Рада із захисту докторських і кандидатських дисертацій з релігієзнавства (голова - А.Колодний, заступник - П.Яроцький, вчений секретар - С.Головащенко). Відділення має свою докторантуру і аспірантуру, широку систему пошукувства і стажування. З 1992 року керівником Відділення є д.філос.н. А.Колодний. Вчений секретар Відділення - к.філос.н. О.Саган. Відділення має свою повноправну Вчену Раду.

За сім років свого існування Відділенням підготовлено 26

монографій і наукових збірників, понад 600 наукових статей. В зарубіжних виданнях його співробітниками опубліковано понад 40 праць. Вагомим доробком Відділення є "Релігієзнавчий словник" (за ред. А.Колодного і Б.Лобовика), монографії "Історія християнської церкви на Україні" (за ред. О.Онищенка), "Сучасна релігійна ситуація в Україні: стан, тенденції, прогнози" (за ред. П.Косухи), "Українська Церква між Сходом і Заходом" (за ред. П.Яроцького), "Свобода совісті: філософсько-антропологічне і релігієзнавче осмислення" (М.Бабій), "Релігійна духовність українців: вияви, постагі, стан" (А.Колодний, Л.Филипович), "Феномен Петра Могили" (за ред. В.Климова), "Релігієзнавство: предмет, структура, методологія" (за ред. А.Колодного і Б.Лобовика), "Митрополит Петро Могила: богослов, церковний і культурний діяч" (за ред. В.Климова і А.Колодного), "Історія православної церкви в Україні" (за ред. П.Яроцького), "Митрополит Дмитро Туптало" (В.Климова), перші два томи з десяти томної "Історії релігії в Україні" - "Дохристиянські вірування" (за ред. Б.Лобовика) і "Українське Православ'я" (за ред. П.Яроцького), «Моделі церковно-государственных отношений в странах Западной Европы и США» (за ред. В.Єленського), «Релігійна свобода: історичне підґрунтя, правові основи і реалії сьогодення (за ред. А.Колодного), «Релігія. Церква. Молодь» (В.Єленського), «Християнство в контексті історії і культури України» та «Християнство і духовність» (за ред. А.Колодного, П.Яроцького, О.Сагана), «Український християнський обряд» (А.Колодного, В.Бодак) та ін.

В серії "Мислителі української діаспори" видруковано книгу В.Олексюка "Християнська основа української філософії" (упорядники - А.Колодний і Л.Филипович), готуються книги І.Музички та Ст.Ярмуся. Співробітниками Відділення В.Климовим, С.Головащенко, О.Саганом, Л.Филипович депоновано індивідуальні монографії. Разом з УАР Відділення випускає бюлетень "Українське релігієзнавство", вісім чисел якого вже видруковано.

В друці знаходяться підручники "Академічне релігієзнавство" та "Історія релігій України", томи десяти томника "Православ'я в Україні" та "Релігія і релігійність в незалежній Україні". Відділення працює над рештою книг до 10-томника "Історія релігій в Україні" та трьох томною "Енциклопедією релігій", написанням книг серії "Мислителі української

діаспори”, “Духовні скарби України”, “Духовні діячі України”. Вивчається питання видання серії книг “Українська богословська думка”.

Протягом п'яти років Відділенням проведено широкомасштабні соціологічні дослідження особливостей релігійності сучасного віруючого, стану і тенденцій міжконфесійних відносин, поєднання релігійного і національного чинників в духовному відродженні України, характеру неорелігійного процесу тощо.

Лише в 1994-1998 рр. Відділенням на своїй основі або силами осередків УАР організовано і проведено 38 наукових конференцій, 24 з яких - міжнародні. Серед них: “Феномен релігії”; “Релігієзнавство як наука і навчальна дисципліна”; “Церква і соціальні проблеми”; “Свобода релігії: теорія і практичний контекст”; “Релігія в контексті суспільних і духовних реалій сьогодення”; “Релігія і Церква в постсоціалістичних країнах”; “Історія релігії в Україні”, “Релігійна свобода в Україні в контексті міжнародного правового досвіду”, “Християнство і духовність” та ін.

Відділення творчо співпрацює з Державним Комітетом України у справах релігії, центрами і навчальними закладами багатьох конфесій України, вузівськими кафедрами, Львівським музеєм історії релігії. Відділення або окремі його співробітники є членами Міжнародної асоціації релігійної свободи, Міжнародної асоціації дослідників релігії, Міжнародної асоціації дослідників історії релігії, Міжнародної академії свободи релігії і віровизнень, Міжнародної асоціації релігієзнавців Центральної і Східної Європи, Нью-Йоркської академії наук тощо.

У Відділенні опрацьовано систему релігієзнавчої освіти, яка в 1992-1998 рр. впроваджена в навчальний процес на гуманітарному факультеті Національного університету “Києво-Могилянська Академія” і має реалізуватися в наступному в роботі релігієзнавчого факультету, утворюваного в структурі НАН України Гуманітарного університету.

Відділення релігієзнавства має угоди творчої співпраці з Львівським музеєм історії релігії (директор В.Гаюк), Острозькою Академією (директор - І.Пасічник). З нами творчо співпрацюють релігієзнавці різних наукових, навчальних, державних і культурно-освітніх інституцій України. Серед них: із Києва - В.Бондаренко, С.Головащенко, В.Горський, Є.Дулуман, М.Жукалюк, М.Закович, С.Здіорук, М.Киришко, Л.Кобелянська, О.Крижанівський, Г.Лозко, В.Лубський, В.Любчик, М.Мариневич, А.Марушкевич, Ю.Мицик,

О.Моця, В.Нічик, М.Новиченко, Л.Пілявець, В.Полтавець, М.Рибачук, В.Суярко, Ю.Терещенко, М.Філоненко, О.Уткін, А.Черній, та ін.; із Житомира - В.Щедрін; із Львова - М.Адамчук, А.Васьків, М.Гайковський, В.Любашенко, В.Яремчук, А.Яртись,; із Дрогобича - Т.Біленко, В.Бодак; із Луцька - П.Кралюк; із Рівного – С.Санников, П.Саух, Н.Стоколос. В.Павлюк; із Одеси - П.Каушанський; П.Лобазов, Є.Мартинюк; із Миколаєва - Т.Длінна; із Сімферополя - Ю.Полканов; із Донецька - І.Козловський; із Харкова - В.Шадурський, А.Щедрін; із Полтави – Ю.Волошин, В.Пашенко; із Білої Церкви - Є.Харьковщенко; із Сум - В.Вандишев, І.Мозговий; із Луганська – О.Борисова; із Тернополя - А.Гудима; із Чернівець - В.Докаш; із Ужгорода - М.Палінчак; із Вінниці - О.Лисий; із Чернігова – В.Личковах, С.Машенко; із Херсона - О.Найдьонов; із Івано-Франківська - С.Возняк; із Острога – В.Жуковський. Із зарубіжжя - Ст.Ярмусь (Канада), К.Дюрем (США), А.Баркер (Англія), І.Музичка (Італія), Д.Ляхович (Італія), Л.Фостун (Англія), І.Швець (Австралія), М.Штерін (Росія), Г.Табакару (Молдова), І.Боровик (Польща), А.Жуковський (Франція) та ін.

Відділення відкрите для творчої співпраці з науковими і навчальними інституціями, окремими науковцями, конфесіями.

У Відділенні релігієзнавства в різні роки працювали д.ф.н. В.Фомиченко, к.ф.н. М.Кирюшко, В.Горовий, В.Любчик, Н.Кочан, Р.Трачук. Пішли з життя в цей час д.ф.н. П.Косуха, к.ф.н. М.Литвиненко.

Складні фінансові проблеми країни боляче позначилися і на Відділенні. Нині воно має лише 19 співробітників (з них докторів наук - 3, кандидатів - 12). Його Почесними докторами є декан богословського факультету Консисторії св. Андрея (Канада) проф. С.Ярмусь, професор Бригам університету (США) Коул Дюрем, професор Севастопольського технічного університету А.Глушак, доцент Тернопільської медичної академії А.Гудима. В структурі Відділення з вересня 1996 р. працює два відділи - філософії релігії (зав.- А.Колодний) і проблем релігійних процесів в Україні (зав. - П.Яроцький), чотири науково-дослідницькі групи.

Нині Відділення має 4 робочі кімнати, оснащено п'ятью комп'ютерами, ксероксами, сканером, системою інтернет та ін. Воно має також свою бібліотеку релігійних видань. Видавничим центром Відділення (координатор - О.Саган) вже видруковано ряд збірників тез і матеріалів наукових конференцій, різну наукову документацію.

Відділення потребує спонсорських коштів для свого кадрового

розширення, технічного оснащення, видруку написаних праць, а також для організації роботи релігієзнавчого факультету, центру інформації та консультацій, творчих відряджень співробітників тощо.

ДОСЛІДНИЦЬКА СТРУКТУРА ВІДДІЛЕННЯ РЕЛІГІЄЗНАВСТВА

Керівник Відділення - д.ф.н. А.Колодний

Заст. керівника - д.ф.н. П.Яроцький

Вчений секретар - к.ф.н. О.Саган

Науково-дослідницькі групи:

1) з історіософії релігії (д.ф.н. А.Колодний - керівник, д.ф.н. Б.Лобовик, к.ф.н. П.Павленко);

2) з етнології релігії (д.ф.н. П.Яроцький - керівник, к.ф.н. О.Саган, к.ф.н. Л.Филипович, О.Недавня);

3) з політології релігії (к.ф.н. В.Єленський - керівник, к.ф.н. М.Бабій, к.ф.н. В.Климов, к.іст.н. Г.Надтока);

4) з антропології релігії (д.ф.н. А.Колодний - керівник, к.ф.н. О.Бучма, к.ф.н. С.Свистунов, А.Чупрій).

Науково-допоміжна група: к.ф.-м.н. В.Коломицев, В.Медвідь.

Матеріал підготував *А.Колодний*

ЄДИНА ВУЗІВСЬКА КАФЕДРА РЕЛІГІЄЗНАВСТВА

Кафедра була створена у 1959 році в складні часи, коли в радянському суспільстві панував матеріалістичний, атеїстичний світогляд, а інші філософсько-ідеалістичні та релігійно-містичні погляди переслідувалися. До 90-х років вона існувала під назвою «Історії та теорії атеїзму». Не довго трималася її друга назва - «Історії і теорії релігії і атеїзму». Нарешті узаконена постійна назва «Кафедра релігієзнавства», що найбільше відповідає сучасному розвитку українського суспільства, в